

Afrika gaan werken; ik zou dan ook dichter bij huis zijn. In Brussel voel ik me vaak gelimiteerd wat het dansmateriaal betreft; de meeste dansers hier komen van PARTS en diegenen die niet van PARTS komen nemen meestal les bij dezelfde leraars. Je voelt dat in hun vocabularium: dat wordt eentonig op de duur.

Europese verwachtingspatronen

Als je uit Afrika komt en je maakt een choreografie, dan verwacht men in Europa dat je er elementen van traditionele dans in verwerkt. Arco Renz en Isabelle Dekeyser deden dat wel in hun choreografie in dat Maputo-project. Mij lijkt dat zo gemakkelijk, zo oppervlakkig. Je krijgt dan van die grappige commentaren zoals in Lissabon waar een van de leidende figuren van Africalia – na het bekijken van de vijf stukken – zei zo teleurgesteld te zijn er geen ‘Afrikaanse bewegingen’ in terug te vinden. ‘Vooral dan in het vierde stuk’ zei ze. Dat was het mijne.

Dan kom je bij de vraag: wat is Afrika en wat betekent Afrika in Europa? Is het toevoegen van traditionele dansfragmenten een soort label voor Afrikaanse authenticiteit? Dat is wat de mensen hier van ons verwachten: dansen met trommels en dansers gekleed in huiden op de scène. Waarom accepteren ze niet gewoon wat wij doen: wij dansen? De stadsdans van vandaag waarop ik mij vaak baseer, bevat heel wat traditionele elementen: eenzelfde beweging wordt op een heel verschillende wijze uitgevoerd, krijgt daardoor een andere kwaliteit. De muziek die wij gebruiken is die ruwe, harde stadsmuziek. Mensen die vandaag in Mozambique muziek maken doen dat vaak zoals dat ook elders gebeurt, namelijk met de computer. Zij gebruiken trommels, maar ook gitaren en elektrische instrumenten en verwerken die in de computer zodat hun kwaliteit verandert. De trommels waar de Europeanen naar zoeken vind je enkel op toeristische plaatsen.

Afrika is een continent dat op zichzelf staat, maar evenzeer beïnvloed wordt door de ontwikkelingen in de wereld, door de wereldpolitiek. Waarom wordt er dan een festival gemaakt dat uitsluitend gewijd is aan Afrika? Dat begrijp ik niet. Waarom niet een festival waar je iedereen uitnodigt? Waarom wordt het Afrikaanse continent geïsoleerd als ‘iets raars’? Waarom creëert men in zo’n festival een zoo-achtige situatie? Waarom worden er Afrikaanse kledingstukken opgehangen die er niks mee te maken hebben? Ze zijn even

belachelijk als die houten beeldjes die overal verkocht worden en waarvan de kopers denken dat ze uit Afrika komen. Dans is dans; zo’n Africaliafestival zaait verwarring, creëert contradicties. Afrikaanse dansgroepen gaan traditionele dans in hun werk binnenbrengen omdat dat goed verkoopt in Europa, om te voldoen aan die Europese behoefte aan exotisme. Ze maken artificiële dingen, tonen wat de mensen graag zien, alleen omdat een ticket Afrika-Europa duur is en ze al zo weinig mogelijkheden hebben om voorstellingen te geven of op tournee te gaan. Wat een verwarring die daaruit voortkomt!

Cultureel kolonialisme

Met Mark Deputter heb ik veel over dat Maputo-project gepraat: voor mij is het iets dat werd bedacht en gemaakt in Portugal en uitgevoerd in Mozambique. De mensen van Mozambique zelf hadden er weinig inbreng in. Zowel ideeën als vormen werden van buitenaf ingevoerd. Er komen plots een aantal vreemde delingen, ze organiseren een workshop en daarna moet daar meteen een creatie uit volgen. Alles gaat veel te vlug; waarom wordt er niet meer tijd genomen? Je leert iets in die workshop en omdat je niet de tijd krijgt dat te verwerken of erover na te denken, is het enige wat je in die creatie kan doen: kopiëren wat je net geleerd hebt. Geef zo’n project twee, drie jaar tijd; leer de mensen hoe ze onderzoek moeten doen, leer hen wat ‘componeren’ is, zodat ze daarna zelf kunnen gaan componeren. Het grootste gevaar van zo’n project is dat zij die komen om iets aan te leren, niet luisteren. Zij komen met een superieure mentaliteit én met het geld. In minder dan een jaar moeten er al resultaten zichtbaar zijn. Daar kan niks fundamenteels uit voortkomen: eens ze terug weg zijn, keren de mensen ter plekke terug naar hetgeen waar ze voordien mee bezig waren. Dit project kan nergens toe leiden tenzij er een *follow-up* komt. Ik ben in december 2002 naar Maputo teruggekeerd en heb die realiteit kunnen vaststellen. Je kan niet naar een volkomen vreemd land reizen, op twee weken tijd mensen kiezen die je niet eens kent en daar dan een

creatie mee maken. Men noemt dat ‘culturele uitwisseling’, maar ik denk dat Arco, Isabelle, Thomas en Riina niks van de Mozambikaanse cultuur geleerd hebben; daar hadden ze de tijd niet voor. Dat creëert zoveel misverstanden. Arco heeft bijvoorbeeld drie weken lang geprobeerd zijn dansers de maten van hun muziek te laten tellen; daarna heeft hij het opgegeven. Die mensen in Maputo tellen hun maten niet, zij luisteren naar het ritme. Ik kan ook niet tellen terwijl ik dans. Je kan je niet in een andere cultuur verplaatsen en denken dat je daar exact kan doen wat je in je hoofd hebt. Jij maakt dat project niet alleen: je werkt samen. Zoiets realiseer je niet in zes weken; zeker niet als daaruit een voorstelling moet komen die verkocht wordt en waarbij je reputatie als choreograaf op het spel staat. En dan sta je op een avond met zo’n voorstelling in de Studio’s van het Kaaitheater...

Er wordt gesproken over coöperatie en ontwikkeling, maar het woord dat jij gebruikte klopt meer: in feite is het een vorm van cultureel kolonialisme. Ik wil graag werken in een goed project met goede intenties, maar die intenties worden verkeerd geïnterpreteerd. De dansers voelden zich meer op hun gemak bij mij, vertrouwden mij meer hun gevoelens toe dan aan de anderen in dat project. Dat is logisch, dat heeft met vertrouwen te maken. Je mag niet vergeten dat de oorlog in Mozambique nog maar vijftien jaar achter hen ligt. De wonden en littekens van het kolonialisme zijn nog zeer aanwezig. Je kan dat niet zomaar negeren. Elke keer als ik terugkeer naar Zuid-Afrika word ik opnieuw met die wonden en littekens geconfronteerd. En dan komen er opnieuw blanke mensen binnen om les te geven. Menen jullie nu echt dat wij niet kunnen dansen? Wij appreciëren heel erg dat er zulke dingen gebeuren, maar laat ons dan samenwerken en geef de dingen de tijd die ze nodig hebben. Laat ons praten op een gelijke basis, vertel geen dingen vanuit jullie superioriteit. Ik wou dat jullie echt naar ons konden luisteren.